

Unipoláris eszközök

A Schottky dióda

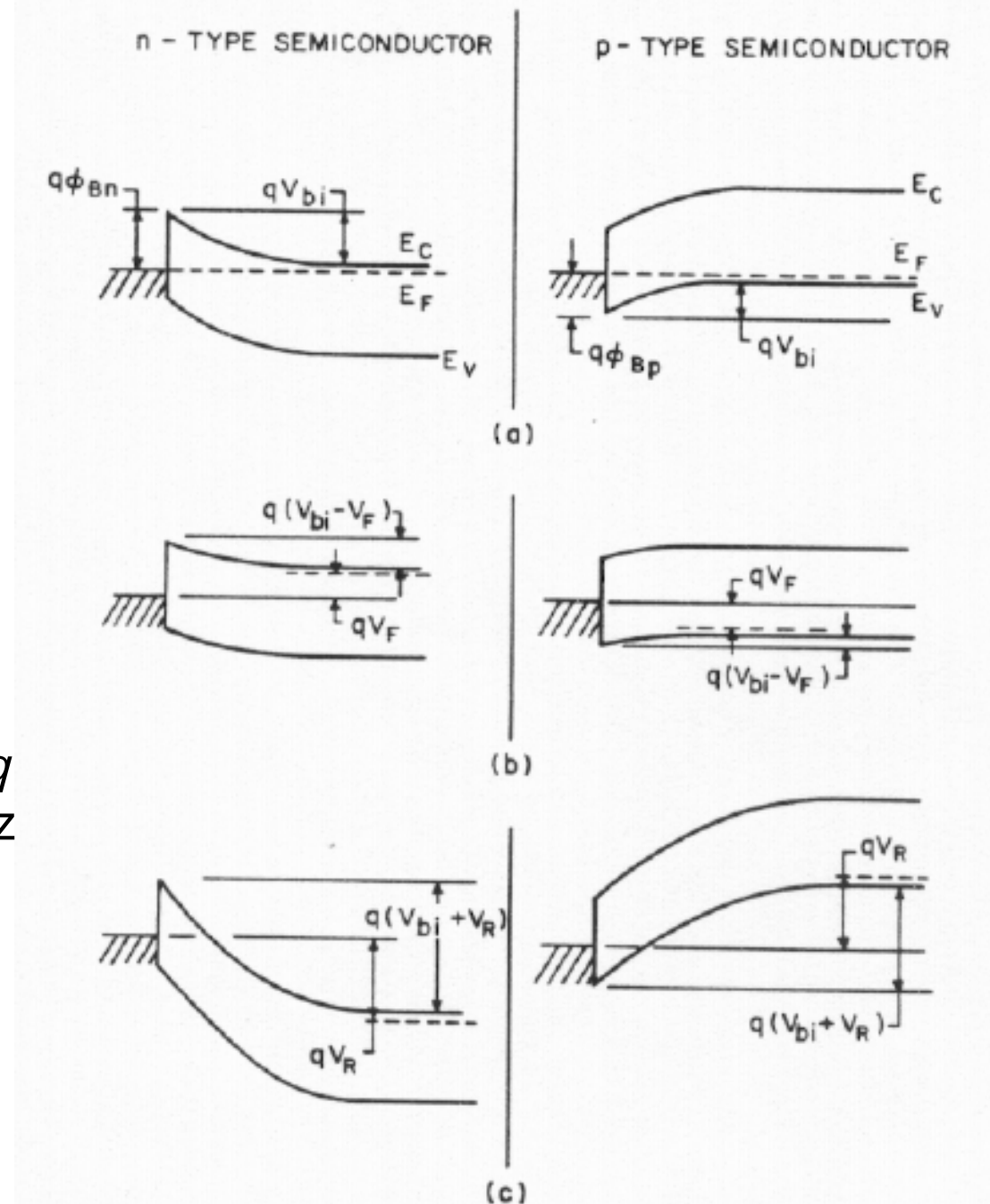
Egyenirányító fém-félvezető átmenet. Az egyenirányítás a félvezető felületén létrejövő potenciálgát következménye.

Az átmeneten átfolyó áram:

$$I = I_0 \left(\exp \frac{qU}{nkT} - 1 \right)$$

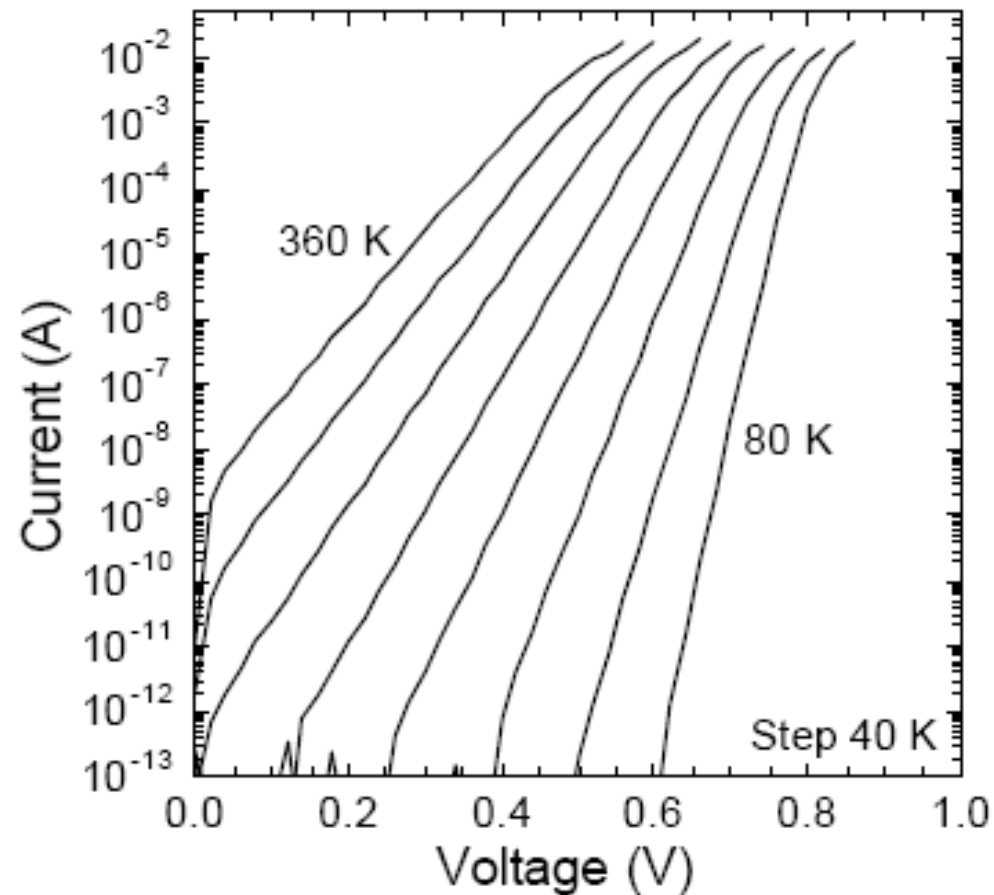
ahol I az áram, I_0 a telítési áram, q az elemi töltés, U a feszültség, n az idealitási tényező, k a Boltzmann állandó és T a(z abszolút) hőmérséklet.

Az idealitási tényező értéke ideális esetben 1, a valóságban nagyobb. Jó minőségű diódáknál 1,0-1,1.

A Schottky átmenet sávdigramja egyensúlyban (a) és nyitó (b) és záró (c) feszültség esetén.

Az áram-feszültség karakterisztika hőmérséklet függése

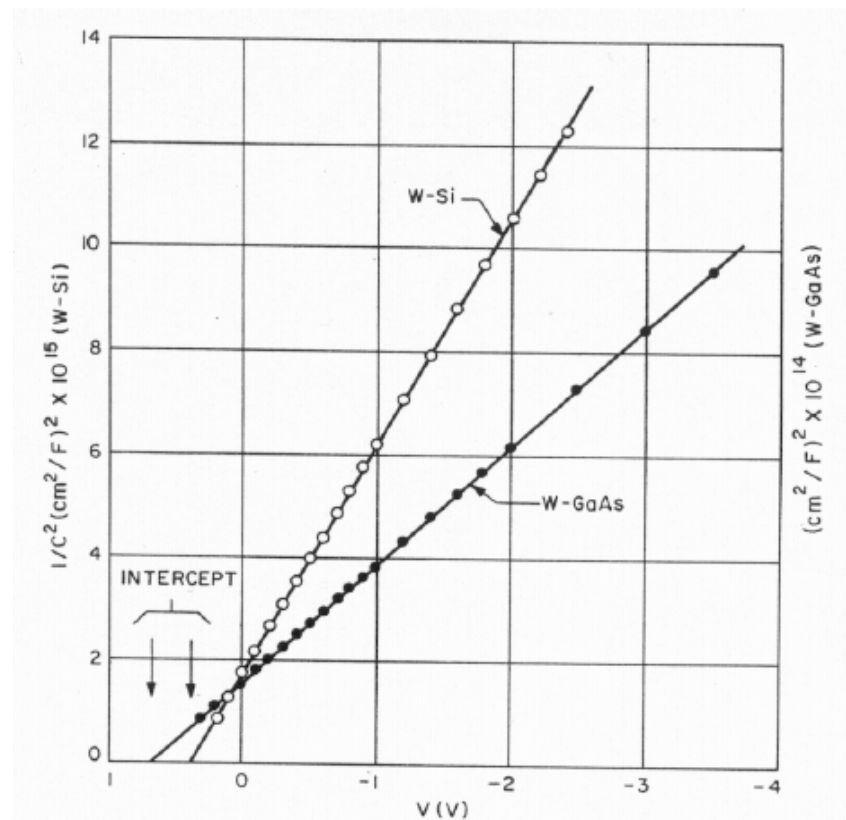

Az MTA MFA-ban előállított Au/n-GaAs Schottky dióda nyitó irányú áram-feszültség karakterisztikája a hőmérséklet függvényében

A kapacitás-feszültség karakterisztika

$$C = \frac{\varepsilon_0 \varepsilon_s}{w} A = \sqrt{\frac{\varepsilon_0 \varepsilon_s q N_{AD}}{2(U_{bi} - U)}} A$$

ahol C a kapacitás, ε_0 a vákuum permeabilitása, ε_s a félvezető relatív permeabilitása, w a kiürülési mélység, N_{AD} az akceptor vagy donor koncentráció p- ill. n-típus esetén, U_{bi} a beépült potenciál és A a dióda felülete.

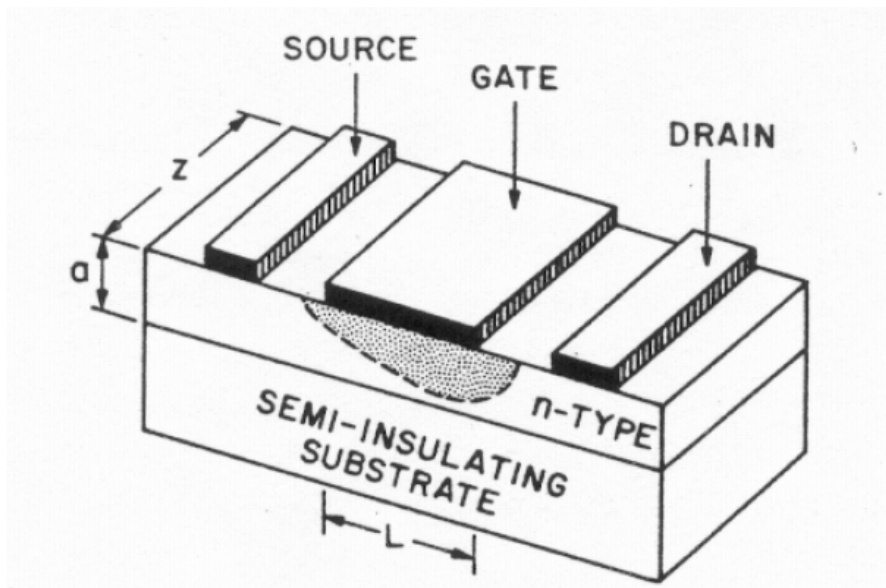

Alkalmazás:
egyenirányítás,
detektálás,
keverés
feszültségfüggő kapacitás
(varicap, varactor)

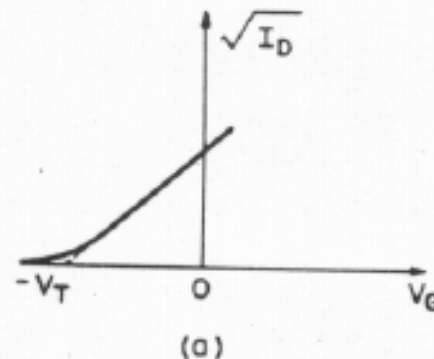
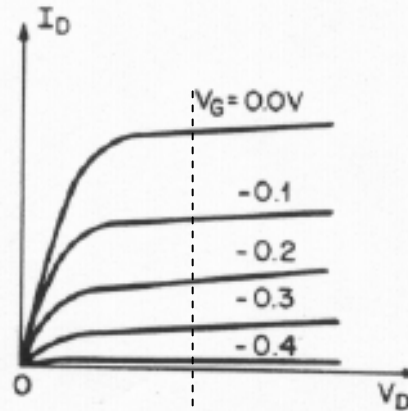
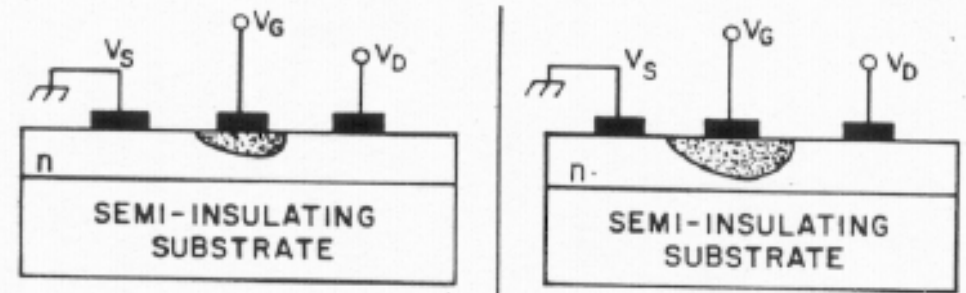
A kapacitás reciprokának négyzete lineárisan függ a feszültségtől (W-Si és W-GaAs diódák).

A MESFET

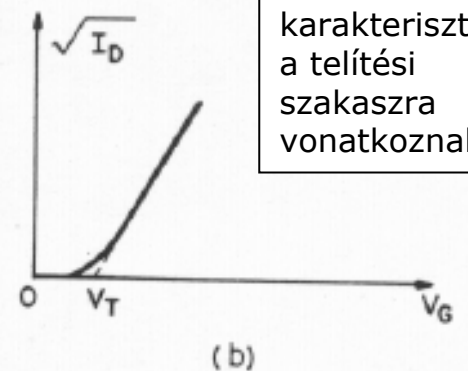
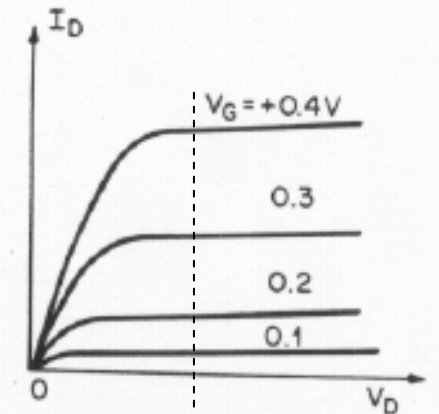
Félszigetelő hordozón (pl. kompenzált GaAs-en vagy InP-on) létrehozott vékony adalékolt réteg, melynek a vezető-képességét egy Schottky átmenet kiürített rétegével vezéreljük.

A MESFET szerkezete

(a)

(b)

Az átmenő karakterisztikák a telítési szakaszra vonatkoznak.

Kiürítéses (a) és növekményes (b) MESFET keresztmetszete és kimeneti és átmenő (transzfer) karakterisztikái

A MOS kondenzátor

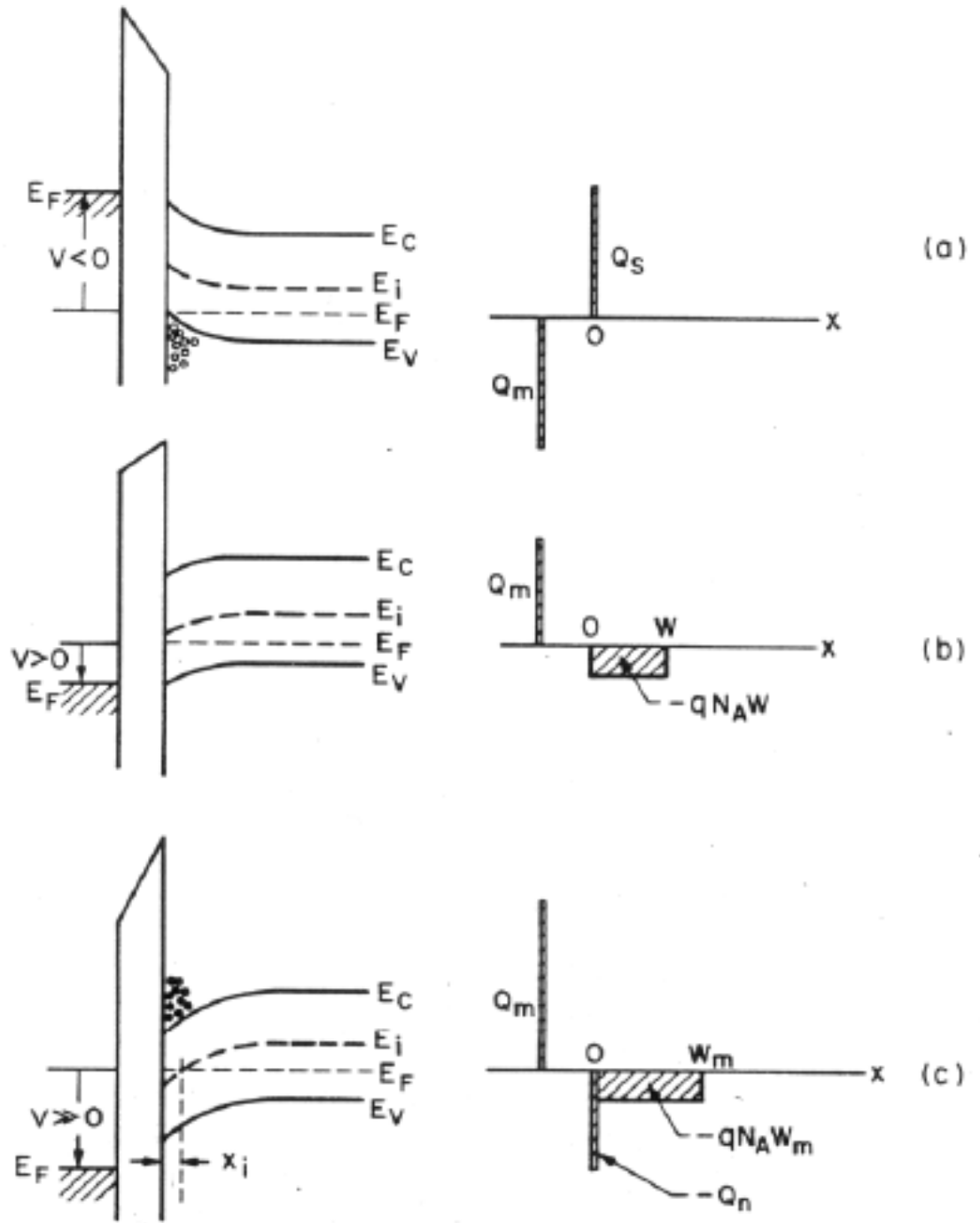
Fém-oxid-félvezető szerkezet
(SiO_2 Si hordozón)

A sávelhajlás és a félvezető felületénél felhalmozódó töltés mennyisége és jellege a rákapcsolt feszültségtől függ:

- akkumuláció (a többségi töltéshordozók feldúsulása)
- kiürülés (a többségi töltéshordozók távozása)
- inverzió (a kisebbségi töltéshordozók feldúsulása)

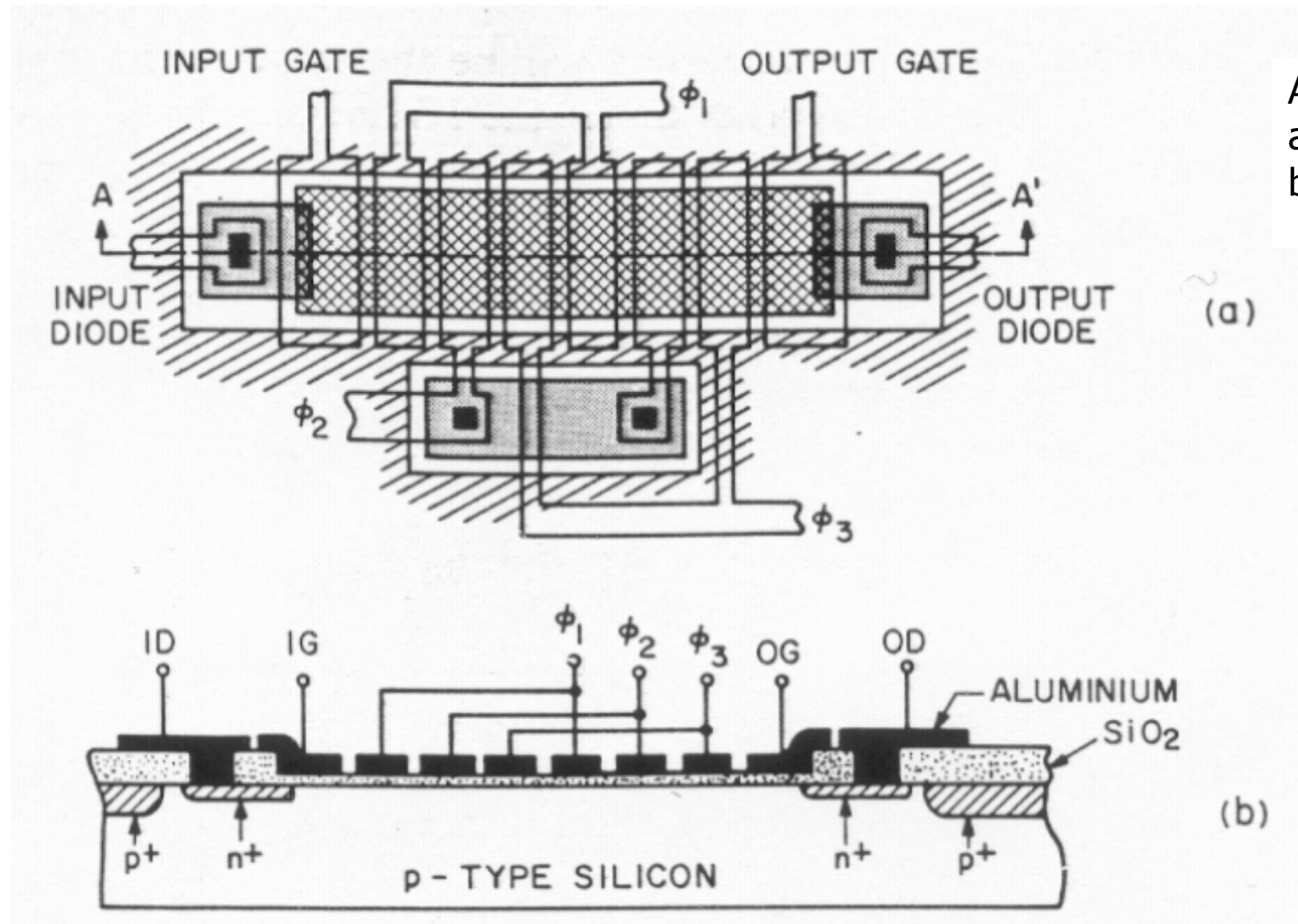
A sávelhajlás és a töltésviszonyok fém- SiO_2 -p-Si szerkezetben:

- nyitó feszültség - akkumuláció
- záró feszültség - kiürülés
- nagy záró feszültség - inverzió

A CCD

Töltés csatolású eszköz (charge-coupled device)

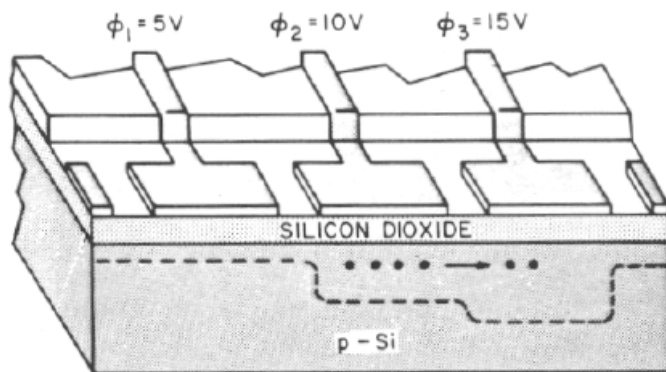
A CCD felépítése:
a. topológia
b. keresztmetszet

Működés

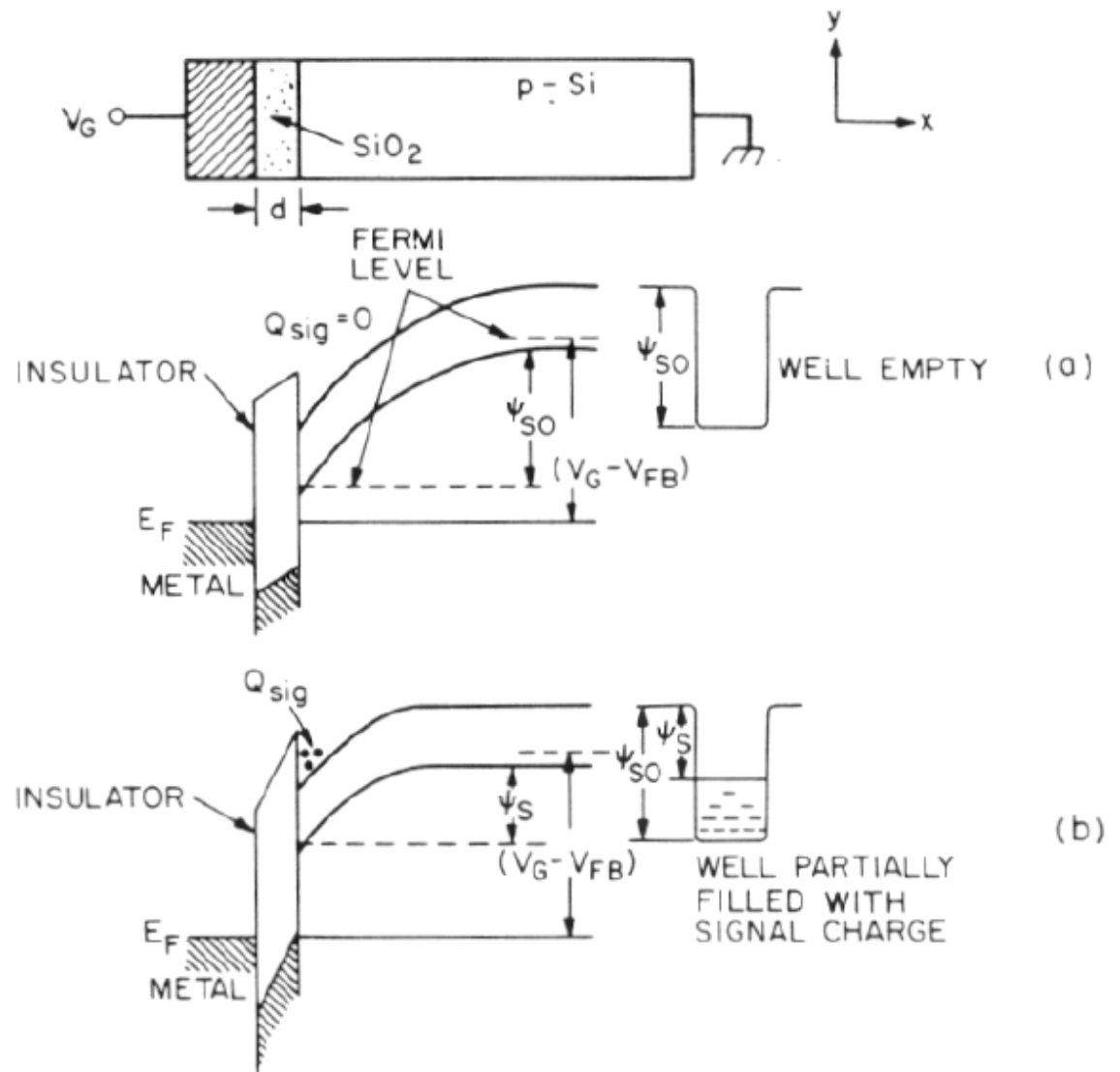
Gyors feszültség-impulzusokkal mély potenciálgödröt hoznak létre a fém fegyverzetek alatt. A hasznos jelet hordozó töltéscsomag itt tárolódik.

Az inverziós réteg kialakulása előtt ki kell olvasni.

Kiolvasás különböző szintű feszültségimpulzusokkal történő továbbléptetéssel: a töltéscsomag a mélyebb potenciálgödörbe lép át.

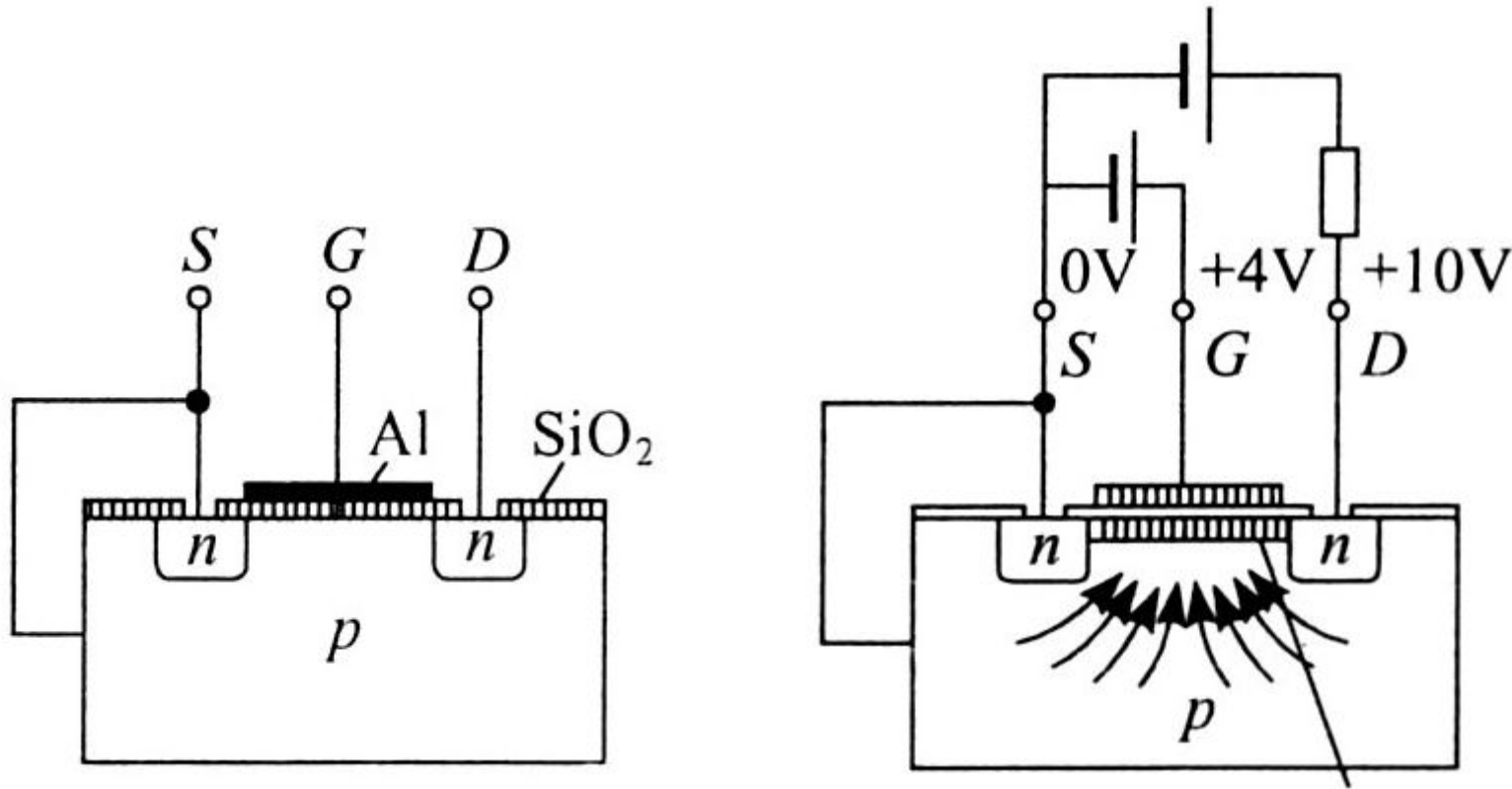
Kiolvasás

A MOS kondenzátor keresztmetszete és az üres (a) és a (jellel) részlegesen töltött (b) potenciálgödör

A MOSFET

Két, a hordozóval ellentétes típusú zseb között a vezérlő elektródára (gate) kapcsolt feszültséggel létrehozható vezető csatorna (inverziós réteg).

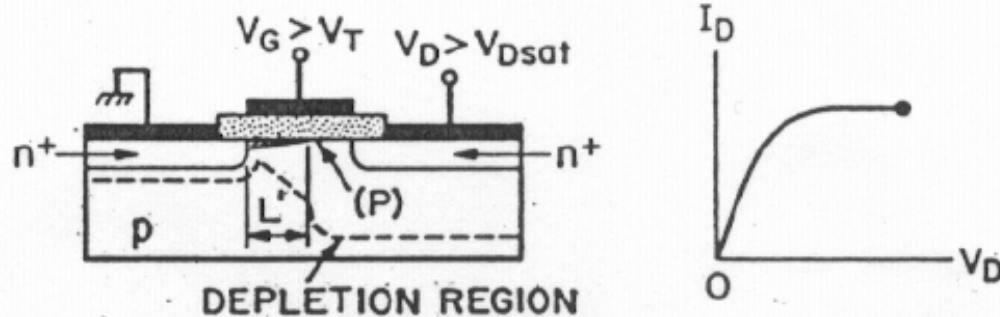
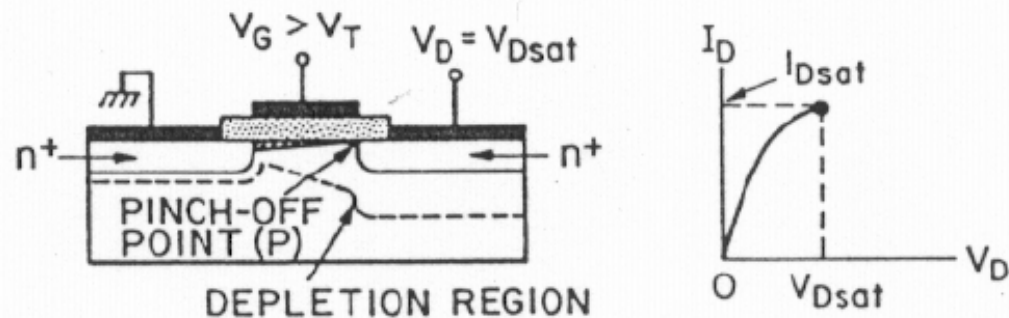
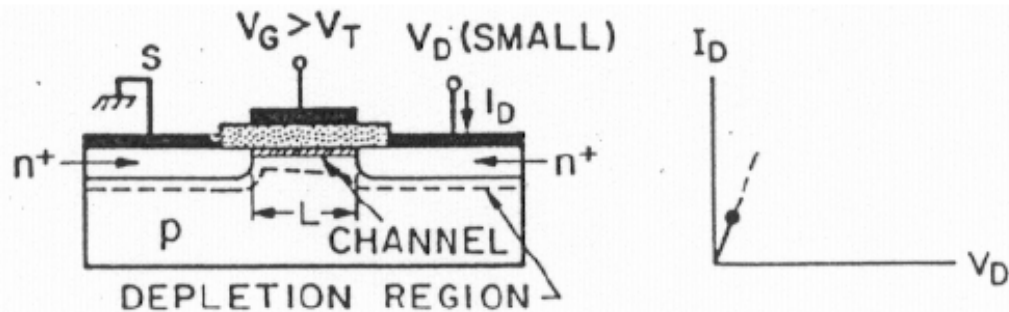
n-csatornás MOSFET szerkezete és a vezető csatorna kialakulása

Lehet n- és p-csatornás.

Jó minőségű MOSFET-et csak szilíciumon lehet készíteni: a termikus SiO₂ nagyon jól passziválja a Si felületét - kicsi a csapdasűrűség.

Kimeneti karakterisztika

Az inverziós réteg kialakulásához szükséges zárófeszültséget küszöbfeszültségnek (V_T) nevezzük. Ha a gate-feszültség kisebb a küszöbfeszültségnél ($V_G < V_T$), nem folyik áram a tranzisztoron keresztül (lineáris szakasz).

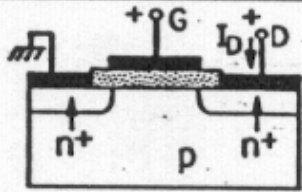
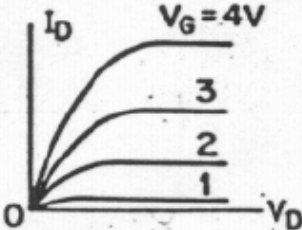
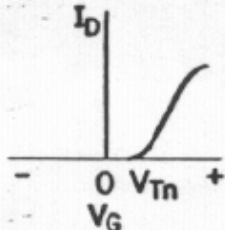
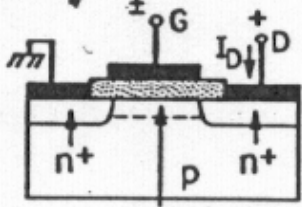
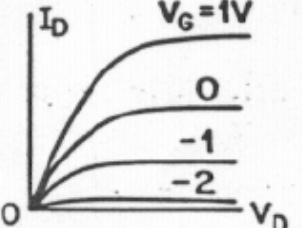
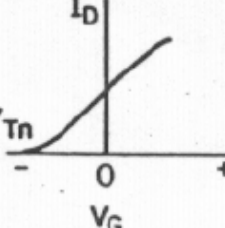
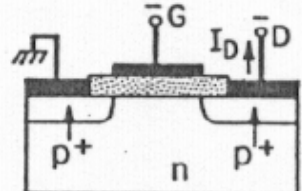
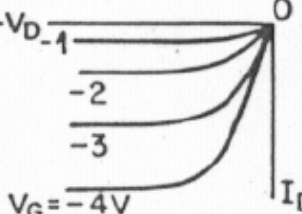
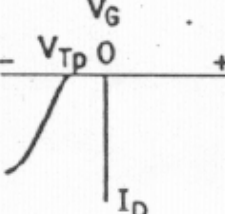
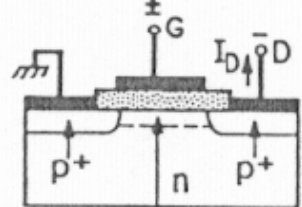
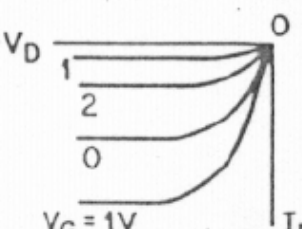
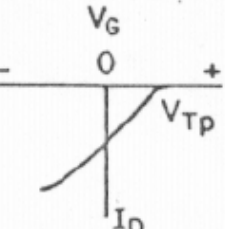
Ha $V_G > V_T$, a drain feszültséggel (V_D) lineárisan nő eleinte az áram.

V_D növelésével viszont nő a drain-hordozó közötti p-n átmenetben a kiürülési mélység, V_D egy része ezen az átmeneten esik, emiatt csökken a kimeneti karakterisztika meredeksége (trióda szakasz).

Ha $V_G - V_D$ eléri a küszöbfeszültség értékét, megszűnik az inverziós réteg a drain mellett, az áram nem függ tovább V_D -től (telítési szakasz).

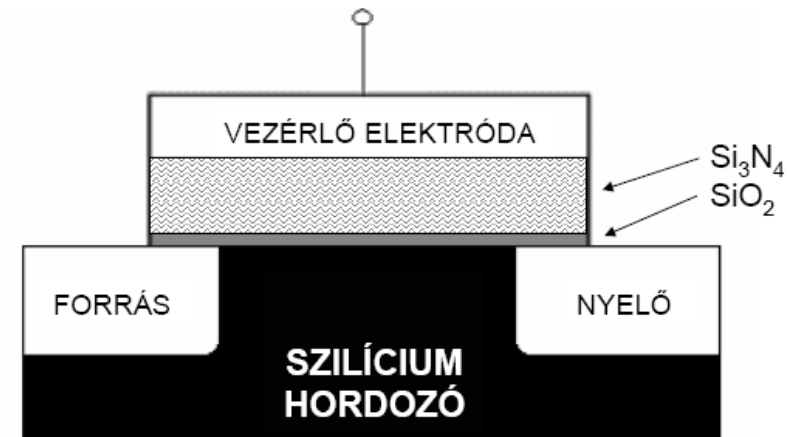
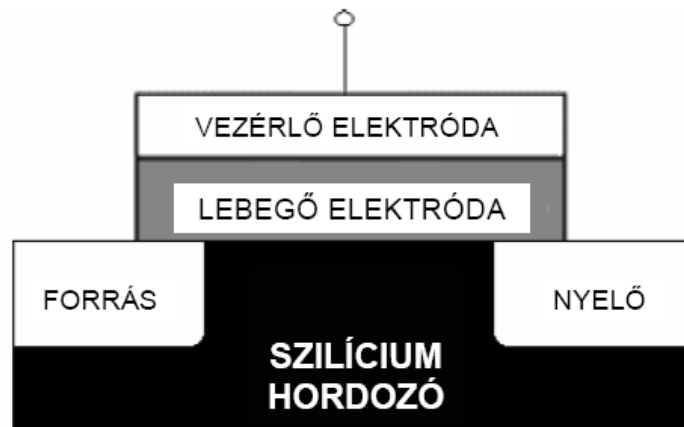
MOSFET típusok

Lehet n- és p-csatornás, növekményes és kiürítéses.

TYPE	CROSS SECTION	OUTPUT CHARACTERISTICS	TRANSFER CHARACTERISTICS
n-CHANNEL ENHANCEMENT (NORMALLY OFF)			
n-CHANNEL DEPLETION (NORMALLY ON)	 n-CHANNEL		
p-CHANNEL ENHANCEMENT (NORMALLY OFF)			
p-CHANNEL DEPLETION (NORMALLY ON)	 p-CHANNEL		

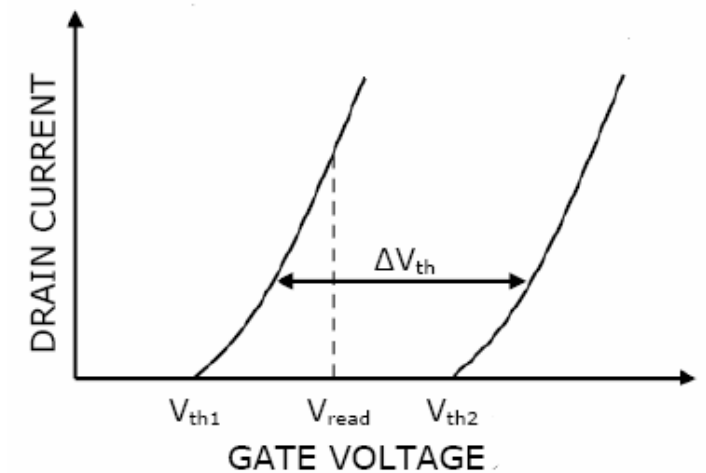
Memóriatranzisztorok

Lebegőelektródás és MNOS memóriatranzisztor

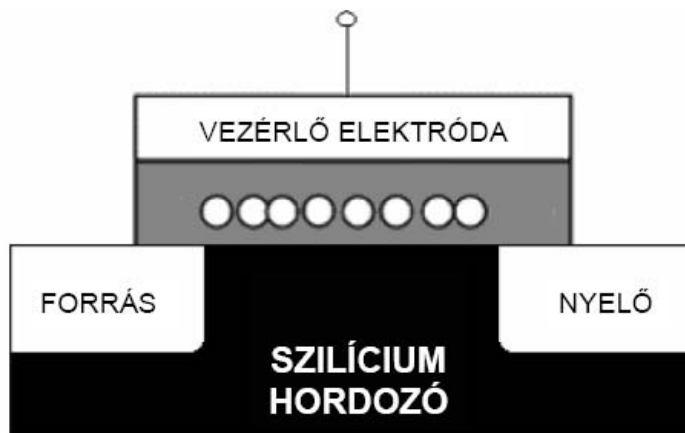

MNOS: fém-nitrid-oxid-félvezető szerkezet

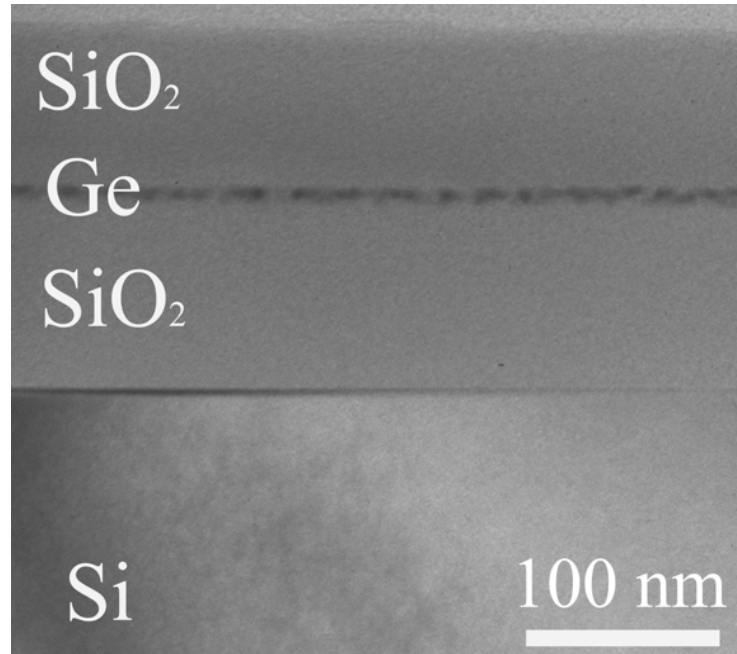
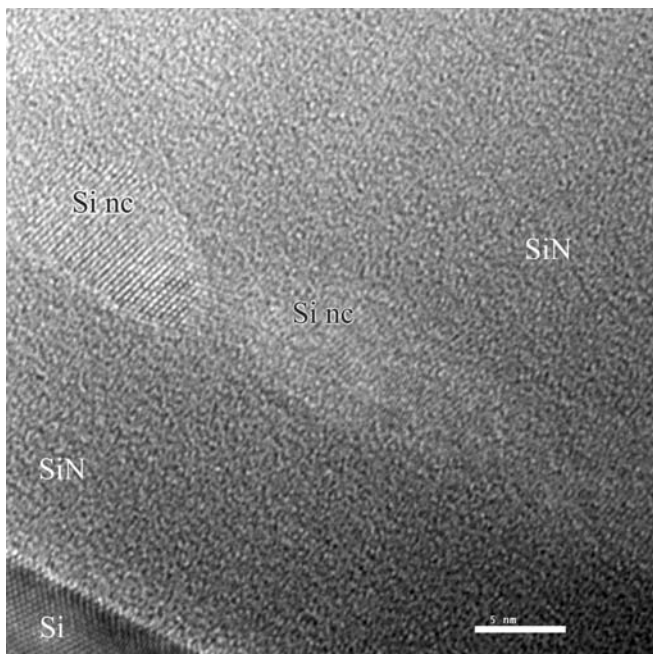
Memória hatás: a lebegő elektródára vagy a szilícium-nitrid rétegben lévő csapdákból feszültségimpulzusokkal bevitt és ott tárolt töltés megváltoztatja a potenciálviszonyokat, és így a tranzisztor nyitófeszültségét. (A transzfer karakterisztika önmagával párhuzamosan eltolódik.) A töltésbevitel mechanizmusa az alagutazás.

Nanokristályos memóriatranzisztor

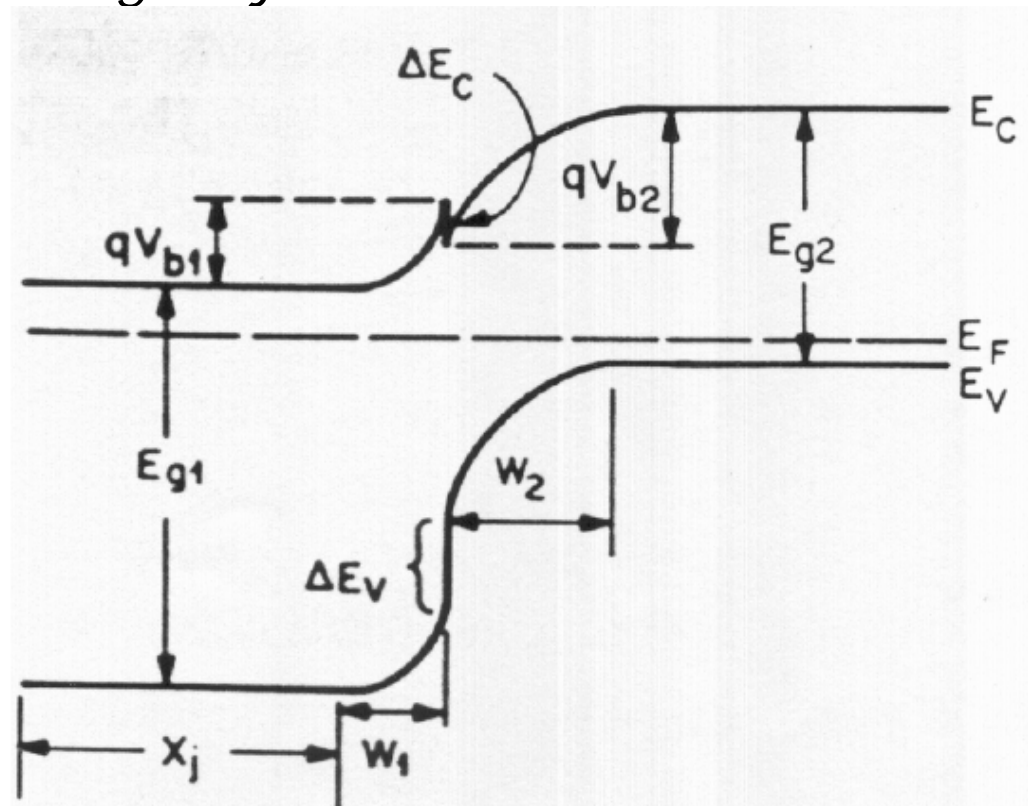
Lebegő elektróda helyett nanokristályok: jobb megbízhatóság.

Az MTA MFA-ban készített Si és Ge nanokristályokat tartalmazó memóriaszerkezetek keresztmetszeti transzmissziós elektronmikroszkópos képei

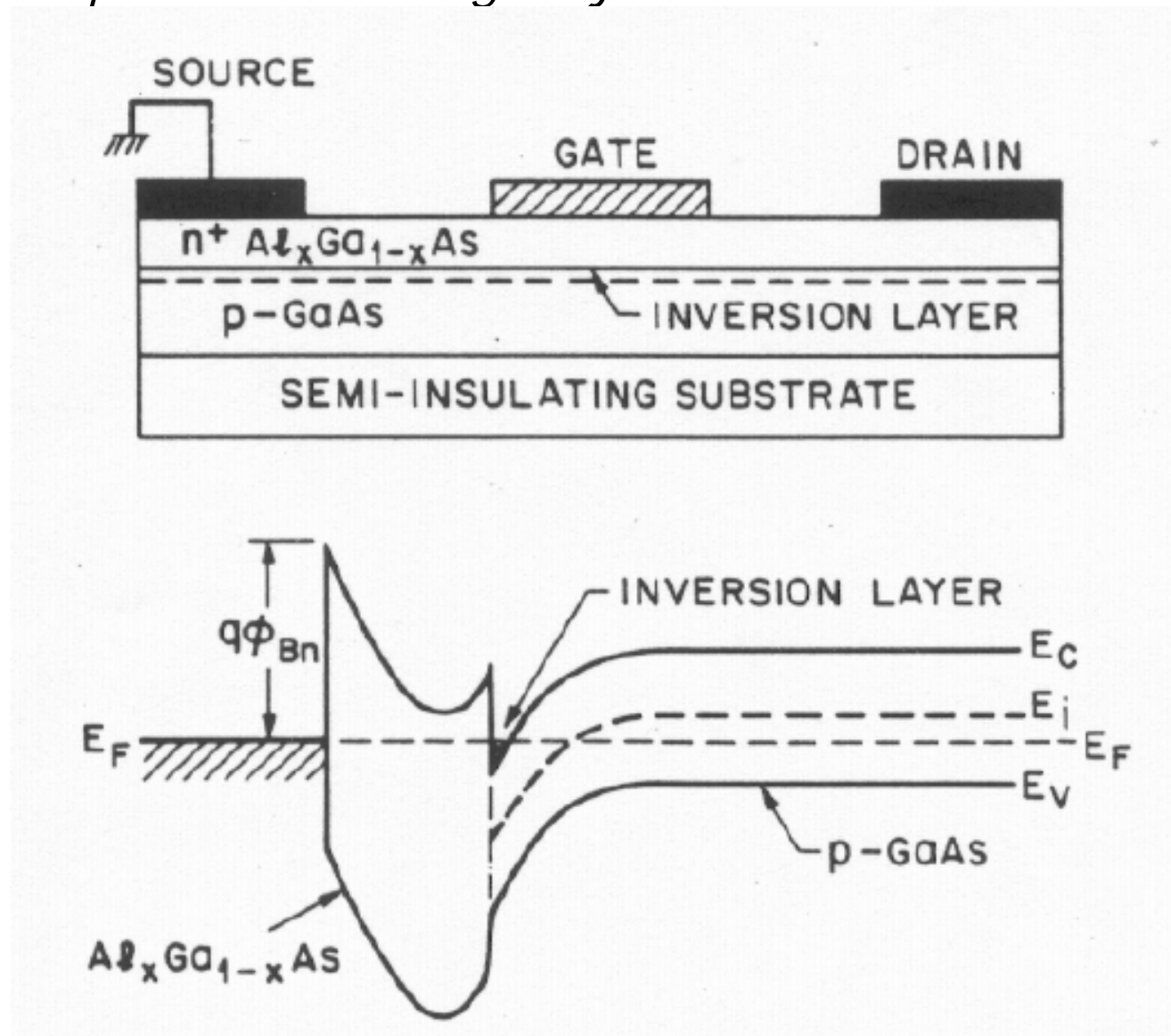
Heteroátmenetes tranzisztorok

A heteroátmenet sávdigramja:

A vezetési sáv szakadásánál potenciálgödör alakul ki. Ez a vezetési csatorna a heteroátmenetes FET-ekben.

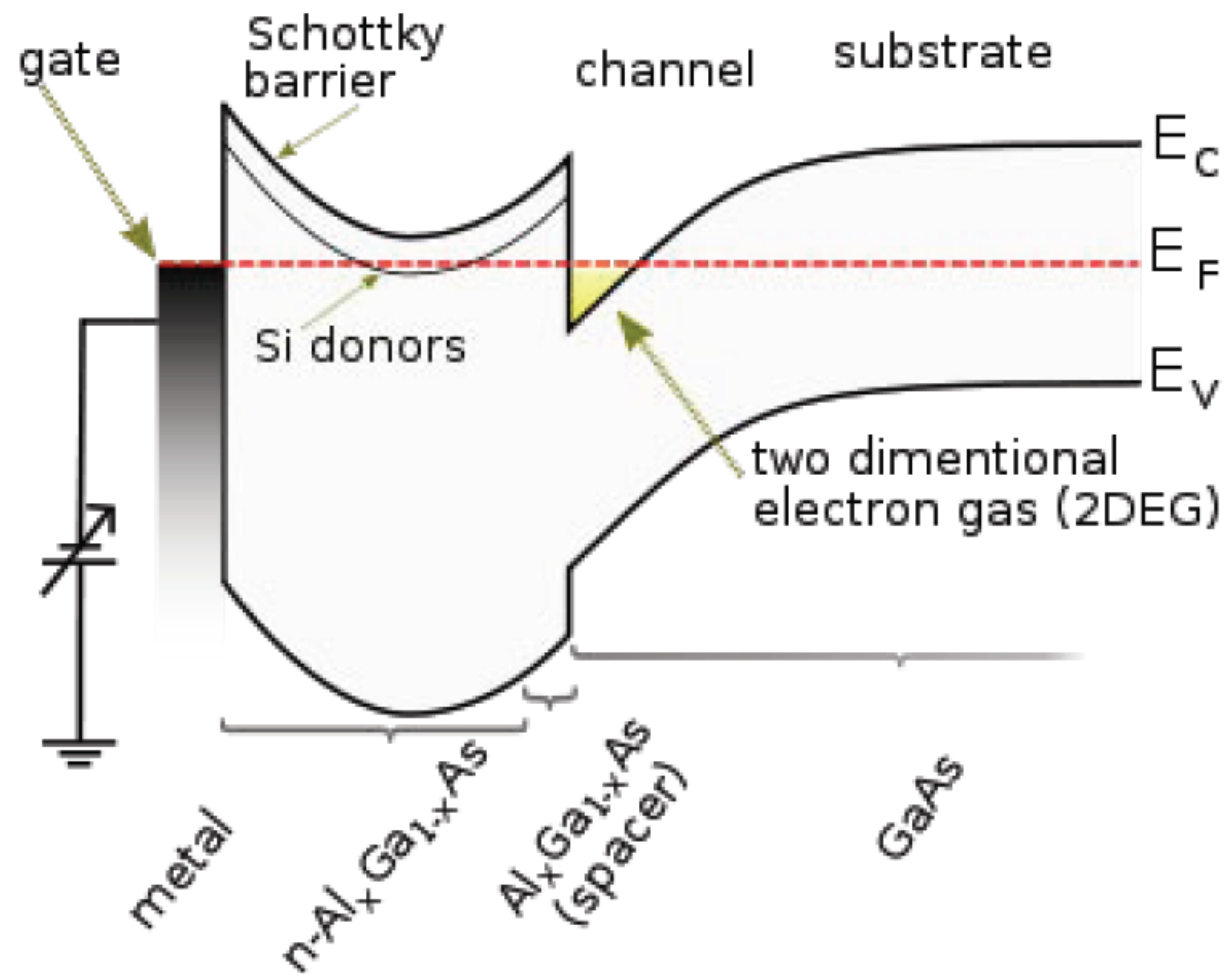
A tranzisztor felépítése és sávdigramja:

Az AlGaAs és a GaAs határfelületén kialakul egy elektronokban feldúsult inverziós réteg (kétdimenziós elektrongáz).

Nagy elektron mozgékonyágú tranzisztor (HEMT)

High electron mobility transistor - a csatorna az intrinsic rétegben van - nagy mozgékonyág. Gyors, mikrohullámon alkalmazzák.

Ellenőrző kérdések:

Mi a Schottky dióda?

Mi a vezető csatorna MESFET esetében?

Mi a vezető csatorna MOSFET esetében?

Mi az inverziós réteg?

Hol helyezkedik el a töltéscsomag a CCD-ben?

Milyen adalékolású hordozón készítenek a MESFET-et?

Miért csak szilíciumon lehet jóminőségű MOSFET-et gyártani?

Hol tárolódik a memóriaeffektust okozó töltés az MNOS tranzisztorban?

Mit jelent, hogy kiürítéses a tranzisztor?

Mi a CCD?

Mi a különbség a MESFET és a MOSFET között?

Miért és hol használnak nanokristályokat a lebegő elektróda helyett?